

Tartalom

ELŐSZÓ • 13

1. CSALÁD, IFJÚSÁG / 1928–1944

Apám 21

A család 24

A Német Birodalmi Iskola 27

Szellemi útkeresés 29

1944: apám sorsa 31

1944: megmenekülésem 33

2. HOGYAN LETTEM KOMMUNISTA? / 1945–1947

A kommunista párthoz tartozás fokozatai 41

Reakció 1944 traumájára 43

A szellemi átalakulás, a kommunista politikai eszmék befogadása 46

Karizmatikus egyéniségek 52

Közösséghez tartozni 53

Véletlen hatások és a képességek 54

3. A SZABAD NÉP SZERKESZTŐSÉGÉBEN / 1947–1955

Meredek pályafutás 57

Képztetések 59

Életünk a szerkesztőségben 63

Amit a gazdaság működéséből érzékelttem 64

Intellektuális sivárság 68

Erkölcsei számadás 70

4. AZ ÉBREDÉS KEZDETE / 1953–1955

Az „új szakasz” 71

Találkozás a börtönből szabadult kollégával 73

Tisztázó beszélgetések és olvasmányok 75

Az első „parancsmegtagadás” 78

Recenzió Nagy Imre könyvéről 79

A „Szabad Nép-lázadás” 80

A *Szabad Nép*-korszak vége 82

5. A KUTATÓI PÁLYA KEZDETE / 1955–1956. OKTÓBER 23

• *A gazdasági vezetés túlzott központosítása* •

Előzmények 85

Szellemi impulzusok 87

Szakítás a marxi politikai gazdaságtannal 91

Kutatni kezdünk 95

A disszertáció főbb megállapításai 99

A könyv első fogadtatása 104

A politikai háttér 106

6. A FORRADALOM – ÉS AMI
UTÁNA KÖVETKEZETT / 1956. október 23–1959

Nagy Imre új kormányprogramja 111

A Magyar Szabadság 115

Zaklatott napok, zaklatott évek 117

Folytatódik a *Túlzott központosítás* élete 118

Eltávolítanak az intézetből 122

Szabadrólán, a börtön árnyékában 125

Barátság és szolidaritás 132

7. AZ ÉN EGYETEMEIM / 1957–1959

Önképzés 134

A Lange–Hayek-vita 136

A könnyűipari kutatás folytatása 138

„Elhatárolódás” 139

Zsácutca 141

Életre szóló döntések 143

8. MATEMATIKAI MÓDSZEREK KÖZGAZDASÁGI
ALKALMAZÁSA / 1957–1968

• *Kétszintű tervezés* •

Ismerkedés Lipták Tamással 145

A nyereségrészesedés matematikai vizsgálata 147

Textilipari programozás 150

Kétszintű tervezés 153

A központi tervezés idealizált modellje 154

Népgazdasági programozás: néhány kiinduló elv 157

Számítások 160

Érdemes volt? 162

Matematikusokkal együttműködve 167

9. UTAZÁS NYUGATRA / 1963–

Az előzmények 170

Cambridge, Anglia 171

London School of Economics 173

Ugyanaz, a besúgók és kémelhárítók szemével 175

Néhány általános megjegyzés az utazásokról és a külföldi publikációkról 180

Egy meghíúsult „konstruált per” 183

10. AZ ÁRRAL SZEMBEN / 1967–1970

• *Anti-equilibrium* •

A könyv előtörténete 188

Mi késztetett a könyv megírására? 190

Elgondolkodtató hasonlóságok 191
Ami elvárható és ami nem várható el az általános elmélettől 193
A racionális döntéshozó 196
Nem árjellegű jelzések 199
Egyensúly, vevők és eladók piaca 199
Az általános egyensúlyelmélet értelmezése politikai szempontból 201
Reform vagy forradalom a tudományban 202
Első fogadtatás, hosszú távú hatás 203
Érdemes volt megírni? 206
Néhány szubjektív záró megjegyzés 207

11. INTÉZET, EGYETEM, AKADÉMIA / 1967–

A hivatalos közgazdaság-tudomány egyes számú irányítója 209
Mintha mi sem történt volna 210
Bizalom és türelem 212
Elvetélt intézeti reform 216
Kitiltottak – mégis oktatók 219
Hogyan lettem akadémikus? 221
Az akadémikus privilégiumai 225

12. ÚTKERESÉS ÉS FELKÉSZÜLÉS / 1971–1976

• *Erőltetett növekedés, szabályozás árjelzések nélkül* •
Erőltetett vagy harmonikus növekedés 227
Meghívás az angliai Cambridge-be 229
Derékig gipszben – Keynes és Hirschman 230
Tanítás Princetonban 232
Folytatás Stanfordban és Washingtonban 234
Vegetatív szabályozás 236
Az adaptáció csikorgó gépezete 241
Épül az új lakásunk 243
Piacorientált reform – a kalkuttai maoisták szemével 244

13. ÖSSZEÁLL A KÉP / 1976–1980

• *A hiány* •
Inspiráló környezet 246
A könyv üzenete 249
Öncenzúra 251
Lektorálás 253
Első hatások 255
Vita a „disequilibrium”-iskolával 256
Vita egy ortodox szovjet közgazdással 258
Hozzájárulás a rendszer eróziójához 259
Még egyszer a publikálás politikai és etikai dilemmájáról 262

14. ÁTTÖRÉS / 1979–

• *Puha költségvetési korlát* •

A fogalom jelentése és jelentősége 265

Előzmények 267

Tapasztalati igazolás 270

A jelenség matematikai modellezése 271

Az első összefoglaló cikk története 273

...és a történet néhány tanulsága 275

15. BARÁTSÁGOS, TÁVOLSÁGTARTÓ KRITIKÁVAL / 1968–1989

• *A magyar reformfolyamat: víziók, remények és a valóság* •

Félig megvalósult, félig meghiúsult remények 281

Naiv reformerből kritikus elemző 283

„Ahelyett, hogy megmondaná, mit tegyünk...” 288

Hatékonyság és szocialista erkölcs 290

A tulajdonjogok jelentősége 292

A Lange-modell és a magyar reform valósága 294

Kitérő: a magyar valóság egy másik darabja 295

Mai szemmel visszatekintve 296

16. HARVARD / 1984–2002

Princeton, Institute for Advanced Study 299

Hogyan nevezik ki a Harvard Egyetem tanárait? 302

Cambridge-be költözünk 307

A tanítás öröme és nehézségei 310

Sokszínűség és tolerancia 312

Etikai szigor 314

17. ITTHON MAGYARORSZÁGON, OTTHON A VILÁGBAN / 1985–

Ami Magyarországhoz köt 316

Összehasonlítások: hétköznapi élet Cambridge-ben
és Budapesten 319

A világkultúra egyik központjában 321

Baráti szálak 323

Bekapcsolódás Európa és a világ közgazdászainak
közösségébe 327

Utazás Kínába 329

Hol az otthon? 332

18. SZINTÉZIS / 1988–1993

• *A szocialista rendszer* •

Hogyan készült a könyv? 336

Az összefoglalás szándéka 339

Pozitív elemzés és az értékek 342

Általános modellek 343
Elkésett? Túl korai? 345
Elismerés Nyugatról és Keletről... 346
...és elutasítás, jobbról és balról 347
Egy groteszk epizód 349

19. SORSFORDULÓ / 1989–1992

• *Röpirat* •

A predikció korlátai 350
Elhatározások a Business School kertjében
és a Gellérthegyen 352
Hogyan készült a *Röpirat*? 354
Az első reakciók 355
Elég volt a szimulációból! 357
A magánszektor egészséges fejlődéséért 359
Felelősség a közpénzért 362
A stabilizációs műtét 363
Mérleg 365

20. A TUDOMÁNY ÉS A POLITIKA HATÁRMEZSGYÉIN / 1990–

• *Útkeresés, vergődés és remény, az egészségügyi reformról* •

Állásfoglalások a magyar makrogazdasági politika ügyeiben 370
Az egészségügyi reformról 374
„Megkérdeznek? Hallgatnak-e rád?” 377
A tényleges hatás 381
Részvétel a monetáris politika formálásában 383
Hozzászólások más országok átalakulásához 385

21. FOLYTATOM, AMIT EDDIG TETTEM / 1990–

• *Mit jelent és nem jelent a rendszerváltás* •

A rendszerváltás értelmezése 388
Várakozások és csalódások, pesszimizmus és optimizmus 390
Collegium Budapest 396
Egy szép intermezzo: a 70. születésnap 398
Harvard Egyetem: tanítás és búcsú 400
Az itthoni közegben 404
„Min dolgozol?” 406

HIVATKOZÁSOK • 408

IRODALOMJEGYZÉK • 415

KÉPEK • 427